

Veden äärellä

**Vesistökunnostuksen
toimintamalleja ja käytäntöjä
kansainväliseltä kentältä**

Vilma Kaukavuori

Suomen vesistösaatiö sr | 2026

Sisällys

1	Johdanto	4
2	Toimijakenttä Euroopassa	6
	2.1 Esimerkkejä organisaatioista ja niiden roolista	6
	2.2 Yhteenveto	11
3	Rahoitusratkaisut ja jatkuvuus	12
	3.1 Julkinen rahoitus ja EU-instrumentit	12
	3.2 Kansalaisrahoitus ja joukkorahoitus	14
	3.3 Yrityusrahoitus ja -yhteistyö	15
	3.4 Yhteenveto rahoituksesta	21
4	Yhteistyön ja verkostoitumisen tavat	22
	4.1 Iso-Britannian valuma-alueelähtöinen CaBA-malli ja River Trusts	22
	4.2 Adoptiopuro – Yhdysvaltalainen kansalaisjärjestö luo kunnostusverkostoa	23
	4.3 LAWA – käyttäjäystävällinen alusta Uuden- Seelannin koottuun ympäristödataan	24
	4.4 Digitalinen kaksonen vesistökuunnostuksen tukena	25
	4.5 Eurooppalainen ilmastolähettilästoiminta	25
5	Viestintä ja sitouttaminen	26
	5.1 Vesistökuunnostuksen visualisointityökalu	26
	5.2 Interaktiivinen kunnostusseurannan opas Uudesta-Seelannista	27
	5.3 Yhteisöllistä tarinankerrontaa Uudessa-Seelannissa	27
	5.4 Ihmiset ja projektit vesistökuunnostushaasteita ratkomassa	28
	5.5 CrowdWater: Joukkohavainnointi ja pelillistäminen	28
	5.6 Kansainvälinen tempaus - World Fish Migration Day	29
6	Yhteenveto ja suositukset	30
7	Kiitokset	33
8	Lähteet	34
9	Liitteet	37
	9.1 Liite 1. Käytännön järvi- virtavesi- ja valuma-alueen kunnostustoimet	37

1 Johdanto

Tämän selvityksen tarkoituksena on kerätä ja koota tietoa vesistö-kunnostuksen erilaisista toimijoista ja toimintamalleista etenkin kansainväliseltä kentältä sovellettavaksi Pohjois-Pohjanmaalla ja laajemminkin Suomessa. Selvitys perustuu vesistö-kunnostuskentän asiantuntijahaastatteluihin (Marjukka Porvari, Timo Yrjänä, Timo Muotka, Seppo Hellsten, Pirkko-Liisa Luhta ja Riina Rahkila), sekä verkkohakuihin ja kirjallisuuteen.

Selvityksen aluksi kartoitetaan esimerkkejä ja vesistö-kunnostusten eri roolissa toimivia organisaatioita Euroopassa, joista osaan perehdytään myöhemmissä osioissa lisää. Seuraavaksi tehdään katsaus rahoituskenttään ja rahoituksen eri muotoihin, etenkin eurooppalaisessa ja pohjoisamerikkalaisessa kontekstissa. Painotuksena on etenkin yritysten osallistuminen toiminnan rahoitukseen. Vesistö-kunnostus vaatii työskentelyä verkostoissa ja selvityksessä nostetaankin esiin kansainvälisiä yhteistyön ja verkostoitumisen tapoja esimerkkein avulla. Vesistö-kunnostusten merkityksestä, tavoitteista ja tuloksista on tärkeä viestiä vaikuttavasti ja tämän vuoksi selvitys nostaa esiin kansainvälisiä esimerkkejä vaikuttavista ratkaisuista sisäiseen ja ulkoiseen viestintään, sekä vaikutusten visualisointiin.

Vesistöjen kunnostukseen liittyvä tutkimus- ja kehitystoimintaa on Suomessa tehty eri tutkimuslaitoksissa ja ympäristöhallinnossa, mutta viimeisen vuosikymmenen aikana T&K-toiminta on vähentynyt. Tutkimus- ja kehitystoimintaa tehdään yhä enemmän osana hankkeita, esimerkiksi EU Mission rahoitteisessa Future Lakes -hankkeessa¹. Järvikunnostukseen liittyen tutkimuskohteena ovat olleet viime vuosina esim. kelluvat litoraalit, vesikasvien poisto ja biomassan hyödyntäminen, järven alusveden suodatus ja fosforisidonnan uudet muodot. Myös kiertotalouden ratkaisuja, kuten sedimenttien hyötykäyttöä, on tutkittu. Lisäksi mallintaminen kehittyy ja esimerkiksi valuma-alueen toimenpiteiden suunnittelussa hyödynnetään uusia ratkaisuja. Kansainvälisessä kartoituksessa ei löytynyt täysin uusia

¹ Future Lakes. 2026. About. Saatavilla: futurelakes.eu/about Viitattu (11.3.2026).

kunnostusmenetelmiä, joita voisi soveltaa Suomessa. Selvityksen teossa esiin nousseita kunnostusmenetelmiä ja niiden käytön yleisyyttä on koottu liitteeseen 1.

Selvitys on osa Veden äärellä -hanketta, jonka tavoitteena on tehostaa Pohjois-Pohjanmaan vesienhoitoa ja varmistaa sitä edistävän verkostotoiminnan jatkuvuus tulevaisuudessa. Hankkeessa lisätään kunnostustoimijoiden osaamista eri tavoin, kehitetään toimijoiden jaksamista lisääviä toimintatapoja sekä kytketään paikallinen kunnostustoiminta yritysten vesivastuullisuuteen. Lue lisää hankkeesta [täältä](#).

Hanketta hallinnoi ProAgria Pohjois-Suomi / Pohjois-Suomen Maa- ja kotitalousnaiset / Oulun Kalatalouskeskus. Suomen vesistö säätiö ja Suomen ympäristökeskus ovat hankkeen osatoteuttajia. Hankkeen kumppaneita ovat lin Micropolis Oy/Iijokisopimus, Ylivieskan kaupunki/Kalajoen vesienhoitoryhmä, Haapaveden-Siikalatvan seutukunnan kehittämiskeskus/Siikajoen vesistö kunnostusverkosto, Pyhäjoen vesistö ry ja Pohjois-Pohjanmaan museo. Hanke saa rahoitusta Euroopan unionin maaseuturahastosta.

Euroopan unionin
osarahoittama

Elinvoimakeskus

ProAgria
Pohjois-Suomi

MKN Pohjois-Suomi

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Oulun
Kalatalouskeskus

SUOMEN
VESISTÖSÄÄTIÖ

2 Toimijakenttä Euroopassa

2.1 Esimerkkejä organisaatioista ja niiden roolista

Toimijakentän ymmärtäminen avaa monipuolisia tapoja toteuttaa vesistöjen kunnostuksia, roolien ja rahoituslähteiden kirjoa ja yhteisön merkitystä. Seuraavassa yhteenvedossa (Taulukko 1) on listattu vesistökunnostuksen toimijoita, jotka tulivat esiin selvityksessä. Osa toimijoista käsitellään tarkemmin myöhemmissä osioissa toimintaesimerkkien kautta.

Käytännön vesistökunnostuksia toteuttavat monenlaiset toimijat. Inland Fisheries Ireland (IFI) toimii esimerkkinä viranomaisesta, joka toteuttaa vaelluskalaesteiden poistoa ja elinympäristöjen parannusta, eikä pelkästään rahoita sitä. Toisaalta Englannin mallissa viranomainen on läsnä ja asettaa toiminnalle raamit, mutta käytännön kunnostukset ja koordinointi tapahtuu valuma-alueella paikallisjärjestön, usein River Trustin johdolla. Joskus paikalliset hankkeet voivat olla merkittäviä toteuttajia, kuten LIFE IP Rich Water ja Living Coast hankkeet Ruotsissa. Hankkeissa voi olla mukana eri sektoreita yrityksistä tutkimuslaitoksiin ja kuntiin. Hankkeiden ongelmana on jatkuvuuden puute. Ruotsissa vesivoimayhtiöt toteuttavat suoraan velvoitekunnostuksia ja kalateitä.

Tällä tavoin yritykset, joilla on suora vaikutus elinympäristöihin voivat motivoitua toteuttamaan kunnostuksia.

Monet tahot eivät itse toteuta kunnostuksia, mutta rahoittavat toimenpiteitä suoraan tai edistävät niiden rahoitusta välillisesti. Tällaisia organisaatioita ovat monet viranomaiset, mutta myös Euroopan Unioni, joka kanavoi rahoitusta eri ohjelmien kautta. Kentällä on myös organisaatioita, joiden tavoitteena on kehittää paikallisia projekteja houkutteleviksi investoinneiksi ja toisaalta houkutellessa investointeja mukaan ennallistamishankkeisiin. Esimerkiksi Landscape Finance Lab

toimii tällaisena kehittäjänä ja välittäjänä. Peatland Finance Ireland on hieman vastaava järjestö, joka kehittää rahoitusta turvemaiden ennallistuksiin Irlannissa. Open Rivers Programme puolestaan myöntää suoria avustuksia patojen purkuun.

Vesistökuunnostus on Euroopassa hyvin verkostoitunutta ja verkostomaista. Erilaisia verkostoja ja kattojärjestöjä on lukuisia, kuten viiranomaisverkosto Euro-INBO, European Living Lakes Association, ja Iberian niemimaan Centro Ibérico de Restauración Fluvial . Tällaisilla verkostoilla on paljon myös avoimia tapahtumia ja materiaaleja, joihin voi tutustua. Englannin Catchment Based Approach ja The River Trusts kattojärjestö ovat esimerkkejä toimijoista, jotka ovat paikallislähtöisiä, mutta hyvin verkostomaisia ja jossa verkosto perustuu myös valtion koordinaatioon. Niihin palataan vielä useamman kerran (luvut 3.3.1 ja 4.1). Myös asiantuntijakeskukset ovat usein verkostomaisia. Organisaatiot, kuten The River Restoration Centre (RRC) Iso-Britanniassa, Italian centre for River restoration (CIRF) Italiassa ja Euroopan laajuinen European Centre for River Restoration (ECRR) tarjoavat tietoa kunnostusten ja päätöksenteon tueksi. Monet EU-rahoitteiset hankkeet, kuten EcoAdvance, MERLIN ja Future Lakes toimivat myös verkostoina, asiantuntijakeskuksina sekä demoalueilla kunnostajina.

Tällaisten hankkeiden sivuilta voi lukea kiinnostavia kokeiluja ja kokemuksia erilaisista kunnostuksista.

Vesistökuunnostuksen kentällä toimii vielä yksi tärkeä organisaatio-ryhmä: yleishyödylliset yhdistykset, järjestöt ja säätiöt. Ne pyrkivät toiminnallaan vaikuttamaan päättäjiin ja edistämään vesiensuojelua. Tällaisia järjestöjä tai verkostoja ovat muun muassa patojen poistoa edistävä Dam Removal Europe, Wetlands International, virtavesisuojausta Ruotsissa edistävä Älvräddarna ja European River Network (ERN).

Taulukko 1. Vesistökunnostuksen toimijoita Euroopassa.

Rooli	Toimija	Maa / alue	Organi- saatio- tyyppi	Keskeinen tehtävä	Muuta
Toteuttajat	Inland Fisheries Ireland	Irlanti	Valtion viranomainen	Virtavesien suunnittelu, kunnostus ja seuranta	Hyödyntää kansalais-tiedettä vaellusesteiden kartoittamisessa
	River Trusts	Englanti	Järjestö- verkosto	Valuma-aluekohtaiset kunnostukset, sidosryhmien kokoaminen, rahoitusten hankkiminen ²	Paljon esimerkkejä yrityspartnereista ja luontomarkkinoilla toimimisesta
	Westcountry Rivers Trust	Englanti	Järjestö	Käytännön jokikunnos-tus ja suojele	Yhteisölläinen työ
	Canal & River Trust	Englanti	Järjestö	Jokien ja kanavien hoito	Korostaa virkistystä ja hyvinvointia, mutta tekee myös kunnos-tuksia
	Freshwater Habitats Trust	Englanti	Järjestö	Elinympäristöjen kunnostus, tutkimus ja suojele	
	ARK	Alanko- maat	Järjestö	Elinympäristöjen palauttaminen	Villinnytys (rewilding)
	Adopt A Stream Foundation	Yhdys- valtojen luoteis- rannikko	Järjestö	Paikallisten kouluttaminen virtavesien ja kosteik- kojen kunnostuksessa, kunnostustoimintaan kannustaminen	Toimintamalli, jossa yhteisö tai järjestö voi "adoptoida" vesistön, eli sitoutuu sen kunnostukseen ja seurantaan, johon AASF tarjoaa koulutusta ja työkaluja
	LIFE IP Rich Waters	Ruotsi	EU-hanke (LIFE)	Vesienhoidon toimenpiteet	Päättynyt; viranomais- ten, kuntien ja yritysten yhteistyötä ³
	Living Coast	Ruotsi	Projekti	Rehevöityneen lahden kunnostus	Päättynyt ⁴
	Fortum / Vattenfall	Ruotsi	Yritys (energia- yhtiö)	Kalatiet ja velvoitekunnostukset	Myös laajempien kunnostusprojektien rahoitus ^{5,6}

² The Rivers Trust. n.d. About us. Saatavilla: theriverstrust.org/about-us (viitattu 12.2.2026).

³ LIFE IP Rich Waters. 2024. Layman's report – Lessons learned and results from LIFE IP Rich Waters 2017–2024. Saatavilla: richwaters.se/laymans-report-lessons-learned-and-results-from-life-ip-rich-waters-2017-2024/ (viitattu 11.10.2025).

⁴ Stockholm University. n.d. Living Coast Project. Saatavilla: su.se/english/research/research-catalogue/research-projects/9/living-coast-project (viitattu 11.3.2026).

⁵ Fortum. n.d. Hydropower environmental approach – Projects. Saatavilla: fortum.com/energy-production/hydropower/environmental-approach/projects (viitattu 12.2.2026).

⁶ Vattenfall. n.d. Projects funded by Bra Miljöval. Saatavilla: group.vattenfall.com/press-and-media/newsroom/story/projects-funded-by-bra-miljoval (viitattu 12.2.2026).

Rooli	Toimija	Maa / alue	Organi- saatio- tyyppi	Keskeinen tehtävä	Muuta
Rahoittajat ja rahoituksen edistäminen	Open Rivers Programme	Eurooppa	Säätiö / rahasto	Patojen purkamisen rahoitus	Rahoitti 2024 Kuusinkijoen padon purkua ja kunnostuksia
	Peatland Finance Ireland	Irlanti	Järjestö (rahoitus)	Turvemaiden ennallistamisen rahoitus ja uusien rahoituskanavien edistämistä	Edistää biodiversiteettihankkeiden rahoitusta ja tuo yhteen toimijoita
	EU ohjelmat (Interreg, Horizon, LIFE, ERDF, JTF)	EU	EU-rahoitus-instrumentit	Rahoittaa vesienhoitoa, ennallistamista, innovaatioita, pilotointeja ja alueellista kehittämistä eri ohjelmakausilla	Rajat ylittävä yhteistyö tuo lisäksi kansainvälisiä verkostoja
	Landscape Finance Lab	Kansainvälinen	Voittoa tavoittelematon organisaatio	Kehittää ja rakentaa rahoitusmalleja ennallistamisohjelmiin, yhdistää hankkeet ja sijoittajat	Maisema kantavana teemana, maisema ymmärretään tilana, jossa ihminen ja luonto vuorovaikuttavat
	Catchment Based Approach (CaBA)	Englanti	Toimintamalli / verkosto	Valuma-alueyhteistyön koordinointi	Valuma-alueperustainen yhteistyö vesistöjen hallinnassa, monet River Trustit toimivat CaBA-kumppaneina omilla valuma-alueillaan
	The Rivers Trust	Englanti & Irlanti	Kattojärjestö	Edustaa noin 65 River Trust -organisaatiota	Tarjoaa data-alustoja, koulutusta ja vaikuttamistyötä
	Euro-INBO	Eurooppa	Viranomaisverkosto	Valuma-alueorganisaatioiden yhteistyö	Liittyy EU:n vesipolitiikan toimeenpanoon
	European Living Lakes Association	Eurooppa	Verkosto	Järvi- ja kosteikko-toimijoiden yhteistyö	Kuuluu kansainväliseen Living lakes -verkkoon
Centro Ibérico de Restauración Fluvial (CIREF)	Espanja / Portugali	Verkosto	Hallinnon ja tutkimuksen yhteistyö virtavesikunnostuksissa		

Rooli	Toimija	Maa / alue	Organi- saatio- tyyppi	Keskeinen tehtävä	Muuta
Osaaminen ja kehittäminen	The River Restoration Centre (RRC)	Iso-Britannia	Asiantuntijakeskus	Parhaat käytännöt ja neuvonta jokikunnostuksissa	Kansallinen
	European Centre for River Restoration (ECRR)	Eurooppa	Asiantuntija-/kunnostajaverkosto	Jokiennallistamisen osaaminen ja verkostoituminen	
	Italian centre for River restoration (CIRF)	Italia	Järjestö	Tutkimus, koulutus ja päätöksenteon tuki	
	EcoAdvance	Eurooppa	EU-Hanke / verkosto (EU)	Onnistumistekijöiden analysointi	Nostaa esiin eurooppalaisia hyviä käytäntöjä, esim. Prone2Success-checklist ja show-case-esimerkkejä hankkeista
	MERLIN	Eurooppa	EU-hanke (Horizon)	Luontopohjaisten ratkaisujen pilotointi ja skaalaus	Hanke on myöntänyt Innovation Awards -palkintoja uusille kunnostusratkaisuille ⁷
	Future Lakes	Eurooppa	EU-hanke (Horizon)	Uusien järvikunnostusmenetelmien pilotointi	Demoalueita myös Suomessa
	EuroLakes	Eurooppa	EU-projekti (Interreg)	Järvikunnostusten menetelmäkehitys ja verkostoituminen	Yhteistyötä useiden EU-maiden kanssa
	International Society of Limnology	Kansainvälinen	Tieteellinen seura	Limnologinen tutkimusyhteistyö	
Vaikuttajat ja kampanjat	Älvräddarna	Ruotsi	Kansalaisjärjestö	Virtavesien suojeleminen ja oikeudellinen vaikuttaminen	VattenVäktare-ohjelma paikallinen vaikuttava toiminta
	Dam Removal Europe	Eurooppa	Verkosto / aloite	Patojen purkamisen edistäminen	Laaja vaikuttava Eurooppalainen verkosto
	European River Network (ERN)	Eurooppa	Järjestö / verkosto	Kampanjointi ja koulutus	Toimii Ranskasta käsin
	Wetlands International	Globaali	Kansainvälinen järjestö	Kosteikkojen ja vesistöjen suojeleminen, sekä vaikuttamistyö	Jäsenenä Eurooppalaisia ympäristöjärjestöjä

⁷ MERLIN Project. 2024. MIA 2024. Saatavilla: project-merlin.eu/mia_2024.html (viitattu 11.10.2025).

2.2 Yhteenveto

Euroopan ja kansainvälisen vesistökuunnostuksen kenttä on moninainen ja vahvasti verkostoitunut. Suomalaisille paikallisille vesistökuunnostustoimijoille voi olla hyödyllistä seurata ja vaihtaa kokemuksia esimerkiksi The Rivers Trust -verkoston toimijoiden kanssa, joilla on pitkä kokemus paikallisten yhteisöjen ja yritysten sitouttamisesta vesistöjen hoitoon. Kansalaisten osallistamisen ja kansalaistieteen näkökulmasta kiinnostava esimerkki on myös yhdysvaltalainen Adopt A Stream Foundation.

Paikallisesti vakiintunutta kuunnostustoimintaa voidaan kehittää myös hyödyntämällä kansainvälisten rahoitus- ja kehittäjäorganisaatioiden tukea, jotka auttavat muotoilemaan hankkeita investointeja houkutteleviksi. Lisäksi vesistökuunnostuksen parissa toimii useita kansainvälisiä verkostoja, kuten European Centre for River Restoration, jotka tarjoavat webinaareja, materiaaleja ja mahdollisuuksia kokemusten vaihtoon.

3 Rahoitusratkaisut ja jatkuvuus

Suomessa vesistökuunnostusten rahoitus perustuu pitkälti mää-
räaikaisiin hankerahoituksiin, joita myöntävät esimerkiksi ympä-
ristöministeriö, elinvoimakeskukset, kunnat, kolmannen sektorin
toimijat, sekä EU-ohjelmat⁸.

Pysyviä, pitkäjänteistä työtä turvaavia rahoitusinstrumentteja on vähän, minkä vuoksi kunnostustoiminta on usein projektiluontoista ja riippuvaista kulloinkin avautuvista rahoitushauista. Tämä tekee toimin-
ninan suunnittelusta ja jatkuvuudesta haasteellista, erityisesti sil-
loin kun kunnostustyö vaatii pitkäaikaista seuranta- ja ylläpitoa. EU:n
ennallistamisasetuksen⁹ myötä Suomi etsii uusia tapoja saada eri ta-
hoja, kuten yrityksiä osallistumaan luontoarvojen palauttamiseen.

**Tässä luvussa haetaan rahoitukseen
esimerkkejä Suomen ulkopuolelta,
ja pohditaan niiden käytettävyyttä
paikallisesti.**

3.1 Julkinen rahoitus ja EU-instrumentit

Suomessa vesistökuunnostusten julkinen rahoitus on usein lyhy-
taikaista, mikä vaikeuttaa pitkäjänteistä suunnittelua. Useammassa
haastattelussa todettiin, että rahoitusta myönnetään enää harvoin
pienempiin toimenpiteisiin, kuten uomakunnostuksiin, kun taas va-
luma-aluelähtöisiä kunnostuksia suositaan. Pienillä toimijoilla voi ol-
la haasteita hakea suuria rahoituksia, ja kuntien resurssit sekä kun-
nostusten priorisointi vaihtelevat alueittain. Viranomaisten rooli on

⁸ Rahat pintaan -palvelu. n.d. Rahoitukset. Saatavilla: rahatpintaan.fi/#rahoitukset_results (viitattu 10.11.2025).

⁹ Euroopan unioni. 2024. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1991 (ennallista-
misasetus). Saatavilla: eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:32024R1991 (viitattu 10.11.2025).

muuttunut yhä enemmän neuvovaksi ja rahoittavaksi, kun taas varsinainen toteutus tapahtuu hankkeiden kautta. Paljon on siis kiinni siitä, millaisia valmiuksia paikallisilla toimijoilla on hakea rahoitusta ja hallita hankkeita. Vesistökuunnostus on usein pitkäjänteistä ja vaatii luottamuksen rakentamista. Kunnostusverkostot on koettu toimiviksi malleiksi, mutta pitkäjänteisen rahoituksen puute hankaloittaa toimintaa.¹⁰

EU:n rahoitusinstrumentit muodostavat tärkeän perustan vesistökuunnostusten ja ennallistamisen yhteistyölle Euroopassa.

Osa ohjelmista, kuten Interreg ja Horizon Europe, perustuvat rajat ylittävään yhteistyöhön, kun taas toiset, kuten LIFE-ohjelma, rakennerahastot ja oikeudenmukaisen siirtymän rahasto JTF, mahdollistavat myös kansallisia ja alueellisia hankkeita. LIFE-ohjelman ja muiden EU-hankkeiden ympärille rakentuu usein laajoja verkostoja, joissa toimijoina voivat olla viranomaiset, kansalaisjärjestöt tai tutkimuslaitokset. Esimerkiksi MERLIN Horizon -hankkeessa testataan innovatiivisia kunnostusmenetelmiä myös pienten toimijoiden kanssa. Interreg-ohjelmat ovat tukeneet yhteistyötä jo pitkään erityisesti Baltian maissa, missä mukana on ollut muun muassa kansalaisjärjestöjä ja yliopistoja.

Erään haastateltavan mukaan Irlannissa vesistökuunnostuksia on rahoitettu laajasti EU:n rakennerahastoista, mikä ei enää ole Suomen kohdalla mahdollista⁸. Uudemmissa rahoitusmuodoista JTF on potentiaalinen ennallistamistyön tukija, yhdistäen kunnostuksen ja tutkimuksen. JTF-rahoitusta kohdennetaan alueellisiin hankkeisiin Itä-Suomessa, Kaakkois-Suomessa, Länsi-Suomessa ja Pohjois-Suomessa.¹¹ Monissa Euroopan maissa vesistökuunnostuksia tuetaan julkisella rahoituksella suuremmin kuin Suomessa. Esimerkiksi Saksassa on käytössä nimenomaisesti kunnostukseen kohdennettua valtion rahoitusta. Erään haastateltavan näkemyksen mukaan Irlannissa kunnostukset, erityisesti lohijokien osalta, ovat vahvasti

¹⁰ Ympäristöministeriö. n.d. Vesistökuunnostusverkostot ovat vahvistuneet – uusi arvio toiminnan vaikuttavuudesta. Saatavilla: ym.fi/-/vesistokunnostusverkostot-ovat-vahvistuneet-kertoo-uusi-arvio-toiminnan-vaikuttavuudesta (viitattu 10.11.2025).

¹¹ Elinvoimakeskus. n.d. JTF-ennallistaminen. Saatavilla: elinvoimakeskus.fi/jtf-ennallistaminen (viitattu 12.2.2026).

viranomaisvetoisia: valtio vastaa suunnittelusta, toteutuksesta ja seurannasta useiden virastojen kautta. Ruotsissa puolestaan lääninhallitukset ja kunnat osallistuvat aktiivisesti kunnostustöihin. EU:n itäisissä transitiomaissa on pystytty hyödyntämään tehokkaasti EU-rahoi- tusta vesistöjen parantamiseen.

3.2 Kansalaisrahoitus ja joukkorahoitus

Kansalaisrahoitus voi toimia osana muita rahoitusinstrumentte- ja etenkin jonkin konkreettisen toimenpiteen, kuten padon poiston mahdollistamiseksi. Esimerkiksi Iso-Britanniassa, Ribble Rivers Trust keräsi joukkorahoitusta padon poistoon Smithies Brookilla. Varoja ke- rättiin paitsi paikallisesti, myös Euroopan laajuisesti.¹²

Kansalaisrahoituksen eri muodoista ja niiden yhdistelmistä löytyy esi- merkkejä myös Suomesta. Pohjois-Pohjanmaalla Kuusinkijoki kuntoon ry onnistui ostamaan 4,3 miljoonaa euroa maksavan voimalaitoksen, mahdollistaen joen kunnostuksen. Hankkeen taakse kokoontui laaja joukko toimijoita, mukaan lukien Kuusamon kaupunki, Pohjois-Poh- janmaan ELY-keskus, Luonnonperintösäätiö, WWF, yrityksiä ja yksi- tyishenkilöitä. Lisäksi hollantilainen European Open Rivers -ohjelma tuki hanketta 200 000 eurolla Arcadia-rahastosta. Tapaus osoittaa, miten yhdistämällä julkista ja yksityistä rahoitusta sekä kansalaisosal- listumista voidaan saavuttaa merkittäviä tuloksia.¹³

Patojen poiston lisäksi Yhdysvalloista löytyy esimerkkejä rakenteellisemmasta kansalaisrahoituksen hyödyntämisestä.

Chesapeake Bay Trust (CBT) toimii välittäjäorganisaationa, jo- ka kanavoi yksityisiä lahjoituksia ja julkisia varoja pienimuotoi- siin, yhteisölähtöisiin vesienhoito- ja kunnostushankkeisiin mini-

¹² Dam Removal Europe. n.d. Next dam to go by crowdfunding. Saatavilla: damremoval.eu/next-dam-to-go-by-crowdfunding/ (viitattu 10.11.2025).

¹³ Yle. 2024. Kuusamossa Kuusinkijokea kunnostava yhdistys sai 200 000 euron kansainvälisen apurahan. Saatavilla: yle.fi/a/74-20104120 (viitattu 12.2.2026).

grant-ohjelmien kautta.¹⁴ Rahoitusta myönnetään esimerkiksi purokunnostuksiin, hulevesiratkaisuihin, puuston istutuksiin ja kansalais-tiedehankkeisiin. Mallin vahvuutena on matala hakukynnys ja paikallisten toimijoiden aktivointi, mikä mahdollistaa pienten mutta laajasti toistettavien toimenpiteiden toteuttamisen valuma-alueetasolla.

3.3 Yritysrahoitus ja -yhteistyö

Julkisen rahoituksen pienentyessä yritysten osallistumisella vesistö-kunnostuksen kustannuksiin on yhä suurempi merkitys. EU:n ennallistamisasetuksen tavoitteisiin pääsemiseksi toivotaankin nyt yritysten suurempaa osallistumista¹⁵. Nykyisellään yritysten osallistuminen on vapaaehtoista, mutta luontotyön voidaan nähdä tuovan yritykselle kilpailuetua, paikallista hyväksyttävyyttä ja vahvempia sidosryhmäsuhteita.¹⁶

Suomen vesistö säätiön pk-yritysten vesivastuullisuutta käsittelevässä hankkeessa huomattiin, että vaikka yritysten osallistumisen varaan lasketaan nykyään paljon, on yrityksille itselleen asia vielä melko vieras ja tietoa sekä hyötyjen konkretisointia tarvitaan¹⁷.

Yritysten tulisikin olla paljon nykyistä enemmän mukana miettimässä millä edellytyksillä ne ovat valmiita osallistumaan vesistöjen kunnostustyöhön.

Valonian Varsinaissuomalaiset yritykset luonnon monimuotoisuuden tukijoina -hankkeessa tunnistettiin erilaisia tapoja, joilla pieni tai keskisuuri yritys voi olla mukana paikallistason luonnon monimuotoisuuden tukijana. Yritys voi tulla mukaan rahoittamaan

¹⁴ Chesapeake Bay Trust. n.d. Community Engagement Grants. Saatavilla: cbtrust.org/grants/community-engagement/ (viitattu 15.1.2026).

¹⁵ Vesitalous. 2025. MMM selvittää yksityisen sektorin mahdollisuuksia rahoittaa luonnon tilan parantamista. Saatavilla: vesitalous.fi/2025/10/mmm-selvittaa-yksityisen-sektorin-mahdollisuuksia-rahoittaa-luonnon-tilan-parantamista/ (viitattu 15.1.2026).

¹⁶ Tapio. 2024. Luontotyö yritysten kilpailuvalltina – mitä edelläkävijät tekevät? Saatavilla: tapio.fi/uutiset/luontotyoyritysten-kilpailuvalltina-mita-edellakavijat-tekevät/ (viitattu 15.1.2026).

¹⁷ Suomen vesistö säätiö. 2024. Kuinka tulla vesivastuulliseksi yritykseksi 2030? Loppuraportti.

hanketta tai maksaa suoraan kunnostustoimia. Muita tapoja osallistua ovat talkoot, suojelualueen osto, kummikohde, monimuotoisuuden lisääminen omalla tontilla, yrityksen osaamisen resurssien tai kanavien tarjoaminen luontotyöhön, sekä kannatusjäsenyys tai kuukausilahjoitus¹⁸.

Suuryritysten ja finanssialan vapaaehtoinen luontotyö voi Tapion laatiman Yksityisen sektorin mahdollisuudet ja esteet ennallistamisen rahoittamiselle -selvityksen mukaan olla esimerkiksi lahjoittamista säätiölle ja yhdistyksille, osallistumista ennallistamishankkeisiin tai ekologista kompensatiota.¹⁹

3.3.1 Monivaikutteiset investoinnit – Esimerkki Iso-Britanniasta

Iso-Britannia ja Englanti ovat edelläkävijöitä monihyötyisten investointien soveltamisessa vesistökunnostuksessa osana CaBA -mallia. Tavoitteena ei ole pelkästään vesien tilan parantaminen, vaan myös ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja alueellinen resilienssi.^{20,21} Hankkeissa tavoitellaan samanaikaisesti esimerkiksi vesivarojen turvaamista kuivina kausina, tulvariskien vähentämistä, vedenlaadun parantamista, hiilensidontaa, luonnon monimuotoisuutta, sekä terveys- ja hyvinvointihyötyjä.

CaBA-mallissa yhdistyvät julkinen ja yksityinen rahoitus. Tavoitteena on kehittää luonnonarvomarkkinoita (nature markets), joissa

¹⁸ Valonia. 2025. Yritykset luonnon monimuotoisuuden tukijoina – yhteistyön eri mallit. Saatavilla: valonia.fi/materiaali/yritykset-luonnon-monimuotoisuuden-tukijoina-yhteistyon-eri-mallit/#yhteisty (viitattu 15.1.2026).

¹⁹ Tapio. 2026. Yksityisen sektorin mahdollisuudet ja esteet ennallistamisen rahoittamiselle – loppuraportti. Saatavilla: tapio.fi/wp-content/uploads/2026/02/Yksityisen-sektorin-mahdollisuudet-ja-esteet-ennallistamisen-rahoittamiselle-Loppuraportti.pdf.

²⁰ Catchment Based Approach (CaBA). 2025. Webinar: Environmental markets & resilient catchment cooperatives. Saatavilla: catchmentbasedapproach.org/learn/webinar-environmental-markets-resilient-catchment-cooperatives/ (viitattu 16.1.2026).

²¹ Hutton Institute. 2021. Exploring the delivery of multiple benefits by Catchment Partnerships. Saatavilla: [hutton.ac.uk/sites/default/files/files/21_03_05_Final_report_on_catchment_pships_\(peer%20checked\).pdf](https://hutton.ac.uk/sites/default/files/files/21_03_05_Final_report_on_catchment_pships_(peer%20checked).pdf) (viitattu 1.2.2026).

esimerkiksi maatalous, teollisuus, vesiyhtiöt ja paikallishallinto investoivat yhteisiin ratkaisuihin, joista syntyy sekä ympäristö- että taloudellisia hyötyjä. Koska vesiyhtiöt ovat Britanniassa pääosin yksityisiä ja vastuussa talousveden laadusta, niillä on suora liiketoiminnallinen kannustin investoida valuma-alueen kunnostukseen. Suomessa vastaavaa lähestymistapaa voitaisiin hyödyntää erityisesti alueilla, joilla vesienhallinnan tarpeet ovat moninaisia, kuten Pohjois-Pohjanmaalla. Tämä edellyttää muutosta tavassa, jolla vesistö-kunnostus nähdään: luonnonsuojelun lisäksi se on osa alueellista riskienhallintaa, ilmasto-sopeutumista ja huoltovarmuutta.

Suomessa vesihuolto on pääosin kunnallisessa omistuksessa, jolloin vedenlaadun parantaminen kytkeytyy ensisijaisesti julkiseen ohjaukseen. Yritysrahoitus on kuitenkin mahdollista, vaikka kannustimet ovat heikommät kuin Britanniassa. Suomessa ja kansainvälisesti yritykset osallistuvat jo nyt vesistö- ja luontohankkeisiin osana vastuullisuus- ja kompensatiostrategioitaan.

Esimerkiksi:

- **Datakeskukset** voivat tukea vesistökuunnostuksia osana water stewardship -toimintaa. Kansainvälisesti esimerkiksi Meta on rahoittanut vesistöjen ennallistamista yhteistyössä The River Trustin kanssa Irlannissa²². Toimiala on vesiriippuvainen, mikä luo liiketoiminnallisen perusteen osallistumiselle.
- **Tuulivoimayhtiöt** voivat kompensoida luontovaikutuksiaan vapaaehtoisten luontokompensaatiomallien kautta. Suomessa esimerkiksi Eurowind on käynnistänyt kompensatiokokeilun Etelä-Savossa.^{23,24}
- **Metsäyhtiöt** rahoittavat luontohankkeita osana biodiversiteettisitoumuksiaan. Esimerkiksi Metsä Group etsii rahoitettavia ennallistamiskohteita talousmetsien ulkopuolelta.²⁵
- **Panimoteollisuus** osallistuu vesi- ja luontohankkeisiin, sillä ne ovat riippuvaisia puhtaasta vedestä ja sen riittävydestä tulevaisuudessa. Esimerkiksi Coca Cola Suomi ja WWF Suomi toteuttavat yhdessä vesistöjen ennallistamista Länsi-Uudellamaalla.²⁶

²² ESG News. 2024. Meta restores 1.5 billion gallons of water in 2024 maintaining net zero emissions. Saatavilla: esgnews.com/meta-restores-1-5-billion-gallons-of-water-in-2024-maintaining-net-zero-emissions/ (viitattu 12.2.2026).

²³ Eurowind Energy. n.d. Eurowind Energy initiates a biodiversity-positive wind project in Finland. Saatavilla: eurowindenergy.com/insights/eurowind-energy-initiates-a-biodiversity-positive-wind-project-in-finland (viitattu 1.2.2026).

²⁴ Environmental Finance. 2024. The birth of a biodiversity offset market. Saatavilla: environmental-finance.com/content/market-insight/the-birth-of-a-biodiversity-offset-market.html (viitattu 12.2.2026).

²⁵ Metsä Group. n.d. Luontohankkeiden rahoitusohjelma. Saatavilla: metsagroup.com/fi/vastuullisuus/metsat-ja-puuraaka-aine/luontohankkeiden-rahoitusohjelma/ (viitattu 15.1.2026).

²⁶ WWF. 2025. Coca-Cola Suomi ja WWF Suomi yhteistyöhön vesien suojelussa Ingarskilanjoella. Saatavilla: wwf.fi/uutiset/2025/06/coca-cola-suomi-ja-wwf-suomi-yhteistyohon-vesien-suojelussa-ingarskilanjoella/ (viitattu 3.3.2026).

Suomen toimintaympäristössä yritysrahoitusta olisi luontevaa edistää erityisesti yritys vastuuprojekteina ja osana laajempia vastuullisuusstrategioita. Vesistökuunnostusten investointien hyötyjä kannattaa viestiä monien ekosysteemipalvelujen kautta, jotta saavutetut vaikutukset voidaan tehdä näkyviksi ja muuntaa rahalliseksi arvoksi. Yritysten osallistumista olisi syytä hakea erityisesti innovaatio- ja kehityshankkeisiin, joissa yhdistyvät ympäristöhyödyt ja uudet liiketoimintamahdollisuudet.

3.3.2 Luonnonarvomarkkinat ja muut markkinaehtoiset mallit

Viime aikoina yritysten osallistumisen yhteydessä on puhuttu paljon luonnonarvomarkkinoista, jossa luontoarvoja tuotetaan varastoon, josta yritys voi niitä joustavasti ostaa. Suomessa kauppaa käydään luonnonarvohehtaareilla, joka ottaa huomioon pinta-alan lisäksi luonnon laadun. Luonnonarvomarkkinat voisivat helpottaa etenkin pienten ja keskisuurten yritysten osallistumista luontotyöhön. Ne voisivat madaltaa kynnystä osallistua vesistökuunnostuksiin ilman että niiden tarvitsee panostaa projektien hallintoon.

Näin myös alueelliselle kunnostushankkeelle voitaisiin kerätä rahoitusta useilta toimijoilta. Toiminta näyttäytyisi myös konkreettisena paikallisena hyötynä, eikä pelkästään kompensationsa.

Tällä hetkellä luonnonarvomarkkinoiden liiketoimintaperusta on kuitenkin vielä heikko. Toimiakseen luotettavammin ne tarvitsevat vielä selkeämpiä kannustimia, poliittista tukea ja kytkennän muihin rahoitusjärjestelmiin, kuten luontopohjaisiin ratkaisuihin (Nature-based solutions, NbS) ja hiilimarkkinoihin.²⁷

Britanniassa on käytössä lakisääteinen Biodiversity Net Gain -järjestelmä, jonka mukaan uusissa maankäyttöä muuttavissa hankkeissa tulee lisätä vähintään 10 % biodiversiteettiä. Jos luontoarvoja ei voi parantaa kohteessa, mekanismi vaatii biodiversiteettiyksiköiden

²⁷ IISD. 2025. Biodiversity credits and nature investment. Saatavilla: iisd.org/articles/deep-dive/biodiversity-credits-nature-investment#conclusions-and-recommendations (viitattu 15.1.2026).

ostamisen valtiolta ^{28,29}. Suomessa luonnonarvomarkkinat ovat vielä kehitysvaiheessa, mutta tulevaisuudessa yritysten toivotaan enenevässä määrin osallistumaan luonnon ennallistamiseen vapaaehtoisilla markkinoilla, joista luontoarvoja voidaan ostaa ja niiden todennetun arvon mukaan yritys voi käyttää niin kutsuttuja luontoväittämiä markkinoinnissaan³⁰.

3.3.3 Ekosysteemipalvelumarkkinat ja stacking

Stackingilla tarkoitetaan useiden erillisten ekosysteemipalvelujen tai luontoyksiköiden tuottamista ja myyntiä samalta alueelta siten, että kukin hyöty on mitattavissa, todennettavissa ja hinnoiteltu erikseen, eikä kaksoislaskentaa synny. Toimenpiteet ovat siis monihyötyisiä (multi-benefit), mutta taloudellisesti merkittävä lisäpotentiaali syntyy vasta silloin, kun eri ekosysteemipalvelut voidaan hinnoitella ja rahoittaa erillisinä tulovirtoina. Esimerkiksi Ilosa-Britanniassa alueelliset viranomaiset ovat edelläkävijöitä erillisten ekosysteemipalveluiden tuotteistamisessa. Palveluita voivat olla biodiversiteetin lisäksi muun muassa hiilensidonta, vedenlaatu ja tulvasuojelu. Warwick District Councilin rahoituskehikossa stackingiä kehitetään aktiivisesti, mutta sitä rajoittaa vielä kehitysmässä oleva sääntely³¹.

3.3.4 Yritysten vesivastuullisuus

Yritykset rahoittavat luontotyötä usein osana vastuullisuusyhtymää. Yritysten vesivastuullisuutta ohjaa EU:ssa nykyään erityisesti Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), joka velvoittaa suuria yrityksiä tunnistamaan ja raportoimaan vesiriskejä osana laajempaa ympäristövastuuta³². Tämän lisäksi kehittyvä yritysten huolellisuusvelvoite (Corporate Sustainability Due Diligence, CSDDD) tuo ympäristövastuun entistä tiukemmin yritysten hallintoon³³. Termillä water

²⁸ The Nature Conservancy. 2024. Biodiversity Net Gain report. Saatavilla: [nature.org/content/dam/tnc/nature/en/documents/BNG_TNC_Report_FINAL.pdf](https://www.nature.org/content/dam/tnc/nature/en/documents/BNG_TNC_Report_FINAL.pdf) (viitattu 15.1.2026).

²⁹ UK Government. 2025. Understanding biodiversity net gain. Saatavilla: [gov.uk/guidance/understanding-biodiversity-net-gain](https://www.gov.uk/guidance/understanding-biodiversity-net-gain) (viitattu 15.1.2026).

³⁰ Ympäristöministeriö. n.d. Vapaaehtoiset luonnonarvomarkkinat. Saatavilla: ym.fi/vapaaehtoiset-luonnonarvomarkkinat (viitattu 15.1.2026).

³¹ Warwick District Council. n.d. Biodiversity Action Programme. Saatavilla: [warwickdc.gov.uk/info/20855/biodiversity/1947/biodiversity_action_programme/6](https://www.warwickdc.gov.uk/info/20855/biodiversity/1947/biodiversity_action_programme/6) (viitattu 15.1.2026).

³² Euroopan unioni. 2022. Direktiivi (EU) 2022/2464 yritysten kestävyysraportoinnista (CSRD). Saatavilla: data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj (viitattu 12.2.2026).

³³ Työ- ja elinkeinoministeriö. n.d. Yritysten huolellisuusvelvoite. Saatavilla: tem.fi/yritysten-huolellisuusvelvoite (viitattu 12.2.2026).

stewardship viitataan käytännön yhteistyöhön ja vesiriskien hallintaan valuma-alueilla, jota voidaan toteuttaa yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa esimerkiksi vesistö-kunnostuksin osana yritysten vastuullisuusstrategiaa.

3.4 Yhteenveto rahoituksesta

Lyhytaikaiset ja pirstaleiset rahoitukset luovat haasteita vesistö-kunnostustoiminnan pitkäjänteiselle suunnittelulle ja jatkuvuudelle. Kansainväliset esimerkit osoittavat kuitenkin, että rahoitusta voidaan järjestää monin eri tavoin: osana vahvempaa valtion tukea (Saksa, Irlanti), EU:n ohjelmien kautta (LIFE, Interreg, Horizon, JTF), kansalais-rahoitusta hyödyntämällä (Iso-Britannia, Kuusinkijoki-tapaus) sekä yritysten ja luontomarkkinoiden investointien kautta (Iso-Britannia). Luontomarkkinoiden kehittyessä yksityisen rahoituksen houkuttelu voi selkiintyä.

Toisin kuin Englannissa, jossa biodiversiteetti ja valuma-aluepalvelut on kytketty osaksi lakisääteistä kompensatio- ja markkinapohjaista rahoitusjärjestelmää, Suomen vesistö-kunnostus ja luonnonhoito perustuvat pääosin julkiseen hankerahoitukseen, mikä rajoittaa pitkäjänteisyyttä, skaalautuvuutta ja yksityisen rahoituksen osallistumista.

Pohjois-Pohjanmaalla ja Suomessa laajemminkin on potentiaalia kehittää pysyvämpiä rahoitusratkaisuja, jotka yhdistävät eri tahojen panostuksia. Tämä edellyttää sekä rahoitusinstrumenttien monipuolistamista että vesistö-kunnostusten roolin ymmärtämistä laajemmin luonnonsuojelun lisäksi myös yhteiskunnan riskienhallinnan, ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja alueellisen elinvoiman välineenä. Yhteistyö julkisen sektorin, kansalaisyhteiskunnan ja yritysten välillä voisi luoda pysyvämpiä malleja, jotka turvaavat kunnostusten vaikuttavuuden ja jatkuvuuden myös hankkeiden päättymisen jälkeen.

4 Yhteistyön ja verkostoitumisen tavat

Vesistöjen suojele ja kunnostus vaatii verkostomaista lähestymistapaa. Valuma-alueet voivat olla suuria, niiden alueella on erilaisia toimijoita, erilaista maanomistusta ja erilaisia intressejä. Silti puhtaat vesistöt ovat yhteinen tavoite. Yhteistyötä ja verkostoja tarvitaan, kun luodaan yhteistä visiota, haetaan rahoitusta, toteutetaan kunnostuksia ja viestitään opeista muille. Toimijakentällä limittyvät valtiohallinto, kunnat, tutkimuslaitokset, oppilaitokset, alueellinen hallinto, kansalaisjärjestöt ja yksityiset toimijat.

4.1 Iso-Britannian valuma-aluelähtöinen CaBA-malli ja River Trusts

Iso-Britannian Englannissa vesienhoitoa toteutetaan valtakunnallisen Catchment Based Approach (CaBA) -mallin kautta, joka kattaa koko Englannin ja jakautuu 106 valuma-alueeseen. CaBA kehitettiin tukemaan EU:n vesipuitedirektiivin toimeenpanoa pehmentämällä keskitettyä hallintoa ja tuomalla paikalliset toimijat mukaan päätöksentekoon valuma-aluekohtaisissa catchment partnership -kumppanuuksissa³⁴. Malli saa rahoitusta valtiolta, mutta sen monia tahoja yhdistävän luonteen ansiosta sen kerrotaan moninkertaistavan rahoituksen muista lähteistä.³⁵

Keskeisessä roolissa CaBA-mallissa ovat paikalliset River Trust -järjestöt, jotka koordinoivat yhteistyötä viranomaisten, maanomistajien, vesiyhtiöiden, yritysten ja kansalaisten välillä sekä toteuttavat konkreettisia kunnostustoimia. Malli korostaa osallistavaa päätöksentekoa,

³⁴ Hutton Institute. 2021. Exploring the delivery of multiple benefits by Catchment Partnerships. Saatavilla: [hutton.ac.uk/sites/default/files/files/21_03_05_Final_report_on_catchment_pships_\(peer%20checked\).pdf](https://hutton.ac.uk/sites/default/files/files/21_03_05_Final_report_on_catchment_pships_(peer%20checked).pdf) (viitattu 1.2.2026).

³⁵ Rimmert, M., Baudoin, L., Cotta, B., Kochskamper, E. & Newig, J. 2020. Participation in river basin planning under the Water Framework Directive – Has it benefitted good water status? *Water Alternatives* 13(3), 484–512.

paikallista tietoa ja luonnonmukaista valuma-alueajattelua. Rahoitus pohjautuu julkiseen rahoitukseen (Department of Environment, Food and Rural Affairs ja Environment Agency) ja yksityiseen rahoitukseen (vesilaitokset, paikallisviranomaiset, yritykset, ympäristöjärjestöt ja EU hankkeet).²

Tutkimuksen mukaan Englannissa viranomaisten näkemykset CaBA-mallista ovat poikkeuksellisen myönteisiä: sidosryhmien aktiivisen osallistumisen koettiin tukeneen vesien tilan paranemista selvemmin kuin muissa vertailumaissa³⁶. Malli on vakiintunut osaksi Englannin vesienhallintaa myös Brexitin jälkeen.

Suomeen verrattuna CaBA tarjoaa pysyvämmän rakenteen paikalliselle yhteistyölle ja antaa kolmannelle sektorille vahvemman roolin käytännön vesienhoidossa. Suomessa vesienhoito perustuu laajoihin ELY-keskusvetosiin vesienhoitoalueisiin, ja paikallinen toiminta on usein hankemuotoista ja määräaikaista.

CaBA-mallille ei ole suoraa vastinetta Suomessa, mutta sen strategista vastinetta voidaan nähdä alueellisissa vesivisioissa, jotka kokoavat toimijoita yhteisten tavoitteiden äärelle ja tukevat pitkäjänteistä yhteistyötä.

4.2 Adoptiopuro – Yhdysvaltalainen kansalaisjärjestö luo kunnostusverkostoa

Adopt A Stream Foundation on Yhdysvaltojen luoteisrannikolla toimiva voittoa tavoittelematon järjestö, joka kouluttaa ja tukee paikallisyhteisöjä purojen, jokien ja valuma-alueiden suojelussa ja kunnostuksessa. Järjestön kantava ajatus on kannustaa yhteisöjä ottamaan vastuuta omien lähivesien tilasta ja tarjota siihen koulutus, välineet ja verkosto. Se rahoittaa toimintaansa lahjoituksilla, jäsenmaksuilla ja

³⁶ Collins, R., Johnson, D., Crilly, D., Rickard, A., Neal, L., Morse, A. ym. 2020. Collaborative water management across England – An overview of the Catchment Based Approach. Environmental Science & Policy 112, 117–125. Saatavilla: doi.org/10.1016/j.envsci.2020.06.001.

hankerahoituksella, ja tarjoaa koulutusohjelmia (mm. Streamkeeper Academy), opetusmateriaaleja sekä teknistä tukea vapaaehtoisille ja paikallisille toimijoille. Malli on kiinnostava, koska se yhdistää ympäristökasvatuksen, kansalaistieteen ja konkreettiset kunnostustoimet pysyväksi yhteistyöverkostoksi.

Toiminta on pitkäjänteistä ja vesistöjen "adoptio" eli jonkinlainen kummitoiminta tähtää paikallisten ryhmien sitoutumiseen jonkin tietyn puron tai joen seurantaan ja kunnostukseen.

Vaikka Suomessa tehdään jo paljon paikallisissa vesistökunnostusverkostoissa, voitaisiin miettiä kansalaisille suunnattua vesistökuumi-toimintaa ja kansalaistiedekoulutusta. Adoptio-ajatusta voisi viedä jo olemassa oleviin verkostoihin ja toimintaan, etenkin pienemmillä vesistöillä. Aktivoinnista ja verkoston rakentamisen tavoista voitaisiin myös vaihtaa ajatuksia, vaikka toimintaympäristö onkin hieman erilainen.

4.3 **LAWA – käyttäjäystävällinen alusta Uuden-Seelannin koottuun ympäristödataan**

LAWA (Land, Air, Water Aotearoa) on Uuden-Seelannin kansallinen ympäristöportaali, joka kokoaa tieteellistä seurantadataa ja esittää sitä selkeästi ja käyttäjäystävällisesti yleisölle. Sivuston tavoitteena on tehdä luonnon tilasta ymmärrettävää ja helposti löydettävää, jotta yhteisöt, päättäjät ja kansalaiset voivat paremmin ymmärtää, seurata ja suojella ympäristöä. Tieto esitetään karttoina, kaavioina ja tarinoina. Avointa dataa voi myös ladata itselleen. Mukana ovat alueelliset viranomaiset, tutkimuslaitokset ja ympäristöministeriö. Tavoitteena on tarjota yksi luotettava, standardoitu näkymä koko maan ympäristötietoihin. Alusta toimii siis eri toimijoiden yhteisenä tietopohjana ja yhteistyöalustana, joka tekee valuma-alueiden hallinnasta näkyvämpää.

4.4 Digitalinen kaksonen vesistökuunnostuksen tukena

Digital Twin -lähestymistapaa käytettiin MERLIN-hankkeessa eri pi-lottialueiden vesistökuunnostuksien yhteydessä. Digitaaliset kaksoiset, jotka yhdistävät hydrologisia, ekologisia ja yhteiskunnallisia parametrejä, toimivat paitsi päätöksenteon tukena myös yhteissuunnittelun ja osallistamisen välineinä. Esimerkiksi karttapohjaiset visualisoinnit auttavat konkretisoimaan kuunnostustoimien vaikutuksia ja mahdollistavat vaihtoehtoisten skenaarioiden tarkastelun ja vertailun. Tämä parantaa päätöksenteon laatua ja lisää sidosryhmien sitoutumista, sekä rahoittajien kiinnostusta. MERLIN-hankkeen esimerkki osoittaa, että digitaalinen esitystapa voi tehdä kuunnostuksen hyödyistä näkyvämpiä ja ymmärrettävämpiä niin paikallisille asukkaille kuin päättäjille. Digital-Twin kokeilussa hyödynnettiin myös tarinankerrontaa StoryMap -sivuston avulla, jossa esitellään pi-lottialueita tarinallisessa ja visualisoidussa muodossa.

4.5 Eurooppalainen ilmastolähtelästoiminta

Eurooppalainen ilmastopimus ja sen Climate pact -partnerit ovat hyvä esimerkki verkostomaisesta toiminnasta. Se on Euroopan komission osana Euroopan Vihreän kehityksen ohjelmaa käynnistämä verkosto, jossa toimii jo 20 vapaaehtoista myös Suomessa. Ilmastolähtelästoimintaa koordinoi Suomessa tällä hetkellä Valonia³⁷. Vaikka vastaavaa toimintaa ei ilmeisesti Euroopan tasolla ole vielä vesiensuojelun alalta, ilmastopimuksesta voisivat hyötyä myös vesistökuunnostuksen tekijät. Ruohonjuuritason vaikuttajien verkostossa synnytetään toimintaa ja vaihdetaan ajatuksia.

Olemassa olevaa verkostoa kannattaisi hyödyntää esimerkiksi kutsumalla ilmastolähteläs tutustumaan paikalliseen vesistökuunnostustoimintaan.

³⁷ Valonia. 2026. Uudet ilmastolähteläät on valittu. Saatavilla: valonia.fi/fi/uuinen/uedet-ilmastolahettilaat-on-valittu/ (viitattu 18.2.2026).

5 Viestintä ja sitouttaminen

Viestintä ja sitouttaminen ovat keskeisiä tekijöitä vesistökuunnostuksissa, niin osallistamisen kuin rahoituksen näkökulmasta. Selkeä ja ytimekäs viestintä tukee kunnostustoimien toteuttamista, vahvistaa yhteistyötä kansallisella ja paikallisella tasolla, sekä lisää eri toimijoiden sitoutumista. Erityisesti yksityisen rahoituksen houkuttelemisessa on tärkeää, että kunnostusten hyödyt voidaan esittää konkreettisesti ja havainnollisesti: mitä selkeämmin vaikutukset voidaan osoittaa, sitä todennäköisemmin rahoitusta ja pitkäjänteistä sitoutumista syntyy.

Rahoituksen kannalta ratkaisevaa on myös se, miten kunnostus-tarve kehystetään eri sidosryhmille. Pelkkä ekologinen näkökulma ei aina riitä motivoimaan uusia rahoittajia, vaan kunnostukset voidaan esittää monihyötyisinä investointeina, jotka parantavat alueen turvallisuutta (esim. tulvasuojelu), turvaavat vesivaroja ja elinolosuhteita, tukevat paikallistaloutta sekä tuottavat samanaikaisesti ekologisia ja sosiaalisia hyötyjä.

Viestinnässä voidaan hyödyntää ekosysteemipalvelujen käsitteistöä, joka auttaa tekemään näkyväksi luonnon tarjoamat hyödyt, kuten veden puhdistumisen, hiilensidonnin, virkistysarvot ja maisemalliset vaikutukset. Visuaalinen viestintä, kartat ja tarinankerronta tukevat näiden vaikutusten hahmottamista ja edistävät sidosryhmien sitoutumista. Seuraavaksi esitellään käytännön viestinnällisiä ja osallistavia esimerkkejä kentältä.

5.1 Vesistökuunnostuksen visualisointityökalu

Freshwater Restoration Visualisation Tool on työkalu, joka auttaa hahmottamaan vesistökuunnostushankkeiden moniulotteisia vaikutuksia. Työkalu on kehitetty EcoAdvance-hankkeessa BOKU-yliopistossa ja se on vapaassa käytössä. Työkalu kokoaa yhteen ekologisia, fysikaalis-kemiallisia, hydromorfologisia, ekosysteemipalveluihin liittyviä sekä sosiaalisia ja taloudellisia ulottuvuuksia

monivalintakysymyspatteriston avulla ja tuottaa tuloksista tutkakaavion. Visuaalista yhteenvetoa hankkeen saavutuksista tai suunnitelluista vaikutuksista voidaan hyödyntää projektin eri vaiheissa – suunnittelussa, rahoitusperusteiden rakentamisessa, sekä viestinnässä ja monihyötyisten tulosten raportoinnissa. Työkalu sopii sekä suurille hankkeille, että pienille paikallistoimijoiden vetämille hankkeille. Pait si että käyttäjä saa työkalun tulokset käyttöönsä, myös EcoAdvance voi käyttää tuloksia tutkimuksessa ja esimerkiksi politiikkasuositusten rakentamisessa.

5.2 Interaktiivinen kunnostusseurannan opas Uudesta-Seelannista

Freshwater Biodiversity Monitoring Guide (J4N) on päätöksenteon tukityökalu kunnostusten toteuttajille. Se auttaa suunnittelemaan vesistökuunnostusten seurantaa. Työkalu yhdistää kunnostustoimet, niihin kohdistuvat ympäristöpaineet ja tavoitellut biodiversiteettitulokset selkeäksi seurantakehikoksi. Koska monimuotoisuushyödyt näkyvät usein vasta pitkällä aikavälillä, opas korostaa ympäristöpaineiden ja välivaiheen muutosten seurantaa, jotta edistystä voidaan osoittaa jo ennen lopullisten tulosten toteutumista. Opas ohjaa käyttäjää valitsemaan tarkoituksenmukaiset, olemassa oleviin standardeihin perustuvat seurantamenetelmät ja tukee kustannustehokasta ja tavoitteellista seurantasuunnittelua. Työkalun on kehittänyt Cawthron Institute yhdessä Uuden-Seelannin Department of Conservationin kanssa osana valtion Jobs for Nature -ohjelmaa.

5.3 Yhteisöllistä tarinankerrontaa Uudessa-Seelannissa

Yhteisöllistä tarinankerrontaa on kokeiltu ja tutkittu luovana lähestymistapana vesistökuunnostusten edistämässä³⁸. Lähestymistapa perustuu jaettuihin samaistuttaviin tarinoin, joita luotetut paikalliset vertaiset, kuten toiset maanviljelijät jakavat. tarinat rakentavat luottamusta, jakavat kokemuksia sekä onnistumisista että

³⁸ Doehring, K., Cole, C., Casanovas, P., Young, R. & Longnecker, N. 2024. Trusted storytellers as freshwater restoration knowledge brokers: individual and collective voices can both be effective. *Kōtuitui: New Zealand Journal of Social Sciences Online*. Saatavilla: doi.org/10.1080/1177083X.2023.2298914.

epäonnistumisista ja motivoivat toimintaan tulevien sukupolvien hyväksi. Tarinoiden avulla voidaan tukea myös laajempaa muutosta maankäytössä ja vahvistaa yhteisöjen kestävyyttä. Tarinoita kerätään Land Air Water Aotearoa (LAWA) -sivustolla ja kerättyä tietoa voi tarkastella [Actions for healthy waterways](#) -alustalla, jossa paikalliset voivat jakaa kokemuksiaan ja toimia vesistöjen hyvinvoinnin hyväksi.

5.4 Ihmiset ja projektit vesistökunnostushaasteita ratkomassa

People and projects solving freshwater restoration challenges on EcoAdvance- hankkeessa kehitetty portaali, jonka kautta voi tutustua ihmisiin ja projekteihin, jotka ratkovat haasteita vesistökunnostuksen kentällä Euroopassa. Yhden ihmisen panoksella ja innostuksella voi olla ratkaiseva vaikutus siihen, että vesistökunnostuksen pyörät lähtevät liikkeelle ja pysyvät liikkeessä. Siksi tämä visuaalinen portaali on hyvä esimerkki siitä, miten inspiroivia henkilöitä ja projekteja voi ja kannattaa nostaa muidenkin tietoisuuteen.

Esiin nostetut tarinat osoittavat, miten yksilöiden aloitteet voivat inspiroida muita toimimaan, ottamaan yhteyttä ja jatkamaan yhdessä tärkeää työtä vesien hyväksi.

5.5 CrowdWater: Joukkohavainnointi ja pelillistäminen

CrowdWater on Zürichin yliopiston koordinoima maailmanlaajuinen kansalaistiedehanke, jossa vapaaehtoiset osallistuvat hydrologisen tiedon keruuseen mobiilisovelluksen avulla. Hankkeen tavoitteena on tuottaa laajoja havaintoaineistoja, joiden avulla voidaan parantaa esimerkiksi tulvien ja kuivuuden ennustamista. CrowdWater-sovelluksella käyttäjät keräävät havaintoja muun muassa vedenkorkeudesta, maaperän kosteudesta, ajoittain kuivuvista uomista, vesistöihin liittyvästä muoviroskasta sekä erilaisista vesiuomista yleisesti. Kaikki kerätty tieto julkaistaan avoimena aineistona. CrowdWater Game on pelillinen työkalu, jossa sovelluksella kerättyjä vedenkorkeushavaintoja

tarkistetaan ja laadunvarmistetaan. Pelaajat auttavat varmistamaan havaintojen luotettavuuden ja parantavat näin aineiston käyttökelpoisuutta tutkimuksessa.³⁹

5.6 Kansainvälinen tempaus - World Fish Migration Day

World Fish Migration Day (WFMD) on joka toinen vuosi järjestettävä kansainvälinen kampanjapäivä, jonka tavoitteena on lisätä tietoisuutta vaelluskalojen merkityksestä ja vapaasti virtaavien jokien tärkeydestä. Vuonna 2026 tapahtumaa vietetään 23. toukokuuta teemalla "We Are River People!", joka korostaa ihmisten henkilökohtaista ja kulttuurista suhdetta jokiin.

Tempaus kokoaa satoja toimijoita eri maista järjestämään paikallista tapahtumia, kuten retkiä, seminaareja, kunnostustalkoita ja viestintäkampanjoita yhteisen kansainvälisen viestin alle. Oman tapahtuman voi rekisteröidä sivuilla. Liikkeeseen voi osallistua myös omalla taidella Art Show -taidekokonaisuuteen⁴⁰.

Vuosina 2014–2024 koordinaatiosta vastasi World Fish Migration Foundation, ja vuodesta 2025 alkaen vastuu on siirtynyt VENAE-organisaatiolle. WFMD toimii esimerkkinä kevyestä mutta vaikuttavasta viestintämallista, jossa paikalliset vesistöhankeet voidaan kytkeä osaksi kansainvälistä näkyvyyttä ja suurempaa liikettä vaelluskalojen ja virtavesiluonnon puolesta.

³⁹ Strobl, B., Etter, S., van Meerveld, I. & Seibert, J. 2019. The CrowdWater game: A playful way to improve the accuracy of crowdsourced water level class data. PLOS ONE 14(9), e0222579. Saatavilla: doi.org/10.1371/journal.pone.0222579.

⁴⁰ World Fish Migration Day. n.d. Art Show. Saatavilla: worldfishmigrationday.com/art-show/ (viitattu 18.2.2026).

6 Yhteenveto ja suositukset

Selvityksessä tarkasteltiin kansainvälisiä esimerkkejä erityisesti vesistökuunnostusten rahoituksesta, toiminnan jatkuvuudesta, yhteistyö- ja organisointimalleista ja digitaalisista ratkaisuisista, joita voitaisiin soveltaa Pohjois-Pohjanmaalla ja laajemmin Suomessa.

Kansainvälinen kunnostuskenttä on rakenteeltaan moninainen. Toimintaa toteutetaan esiin nousseissa tapauksissa lähes aina yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa, ja rahoituksen luonne ohjaa hankkeita verkostomaisesti toteutusmalleihin, joissa ovat mukana julkinen sektori, yksityiset toimijat sekä kolmas sektori. EU-rahoitusinstrumenttien rinnalla merkittävässä roolissa ovat säätiöt ja rahastot, jotka toimivat rahoituksen välittäjinä ja kehittävät uusia rahoitusmalleja erityisesti ennallistamisasetuksen ja luontotavoitteiden toteuttamiseksi. Useissa maissa on pyritty vahvistamaan pysyvämpiä rakenteita, jotta kunnostustyö ei olisi yksittäisten hankkeiden varassa.

Rahoituksen osalta tulevaisuuden suunta näyttää nojaavan entistä vahvemmin yritysten osallistumiseen luontotyöhön rahoituksen ja yhteistyön kautta. Yritysten vesivastuullisuus, vapaaehtoiset kompensatiomallit sekä kehittyvät luonnonarvomarkkinat voivat mahdollistaa myös pk-yritysten joustavamman osallistumisen vesistökuunnostuksiin. Kansainväliset esimerkit osoittavat, että monihyötyinen lähestymistapa, jossa kunnostuksia perustellaan vesien tilan parantamisen lisäksi esimerkiksi ilmastohyödyillä, biodiversiteetin vahvistamisella, tulvariskien hallinnalla ja paikallistalouden tukemisella, parantaa rahoituksen saatavuutta ja lisää eri toimijoiden kiinnostusta osallistua.

Yhteistyön organisoinnissa korostuu valuma-aluelähtöinen lähestymistapa. Toimiva valuma-alueyhteistyö yhdistää paikallisen sitoutumisen ja selkeän koordinaation. Kansainvälisissä malleissa on havaittavissa, että vahva koordinoiva taho tukee hankkeiden jatkuvuutta, vähentää päällekkäisyyttä ja kokoaa rahoitusta tehokkaammin.

Samalla uusia yhteissuunnittelun tapoja, kuten digitaalisten kaksosten hyödyntämistä ja visualisointityökaluja, käytetään luottamuksen rakentamiseen ja päätöksenteon tueksi.

Eri intressien yhteensovittaminen nousee keskeiseksi onnistumistekijäksi. Hyvä ja avoin viestintä on ratkaisevaa sekä maanomistajien, paikallisten yhteisöjen että rahoittajien näkökulmasta. Tulosten näkyväksi tekeminen lisää motivaatiota ja vahvistaa hyväksyttävyyttä. Viestinnässä korostuvat interaktiivisuus, käyttäjälähtöisyys ja tarinankerronnallisuus. Esimerkeissä yhdistetään numeerinen tieto, paikkatietoaineistot ja ihmisten kokemukset samaan kokonaisuuteen. Kansalaistiede ja joukkohavainnointi toimivat sekä tiedonkeruun välineinä että sitouttamisen keinoina.

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että vesistökuunnostuksen vaikuttavuus ja jatkuvuus rakentuvat kolmen tekijän varaan: monipuolinen ja pitkäjänteinen rahoituspohja, selkeästi koordinoitu valuma-alueen yhteistyö sekä vaikuttava ja osallistava viestintä.

Pohjois-Pohjanmaalla toimintaa voidaan kehittää systemaattisesti etenkin yritys yhteistyön tapoja ja monihyötyisten vaikutusten näkyväksi tekemistä pitkäjänteisemmän rahoituksen takaamiseksi. Suunnitteluun, tuloksista viestimiseen ja päätöksentekoon on olemassa avuksi monia käytäntöjä ja digitaalisia ratkaisuja, joita voidaan soveltaa.

Selvitykseen kootuista esimerkeistä osa sopii otettavaksi käyttöön paikallistoimintaan heti, esimerkiksi Maailman vaelluskalapäivä ja ilmastolähettelästoiminta ovat tempauksia, joihin kannattaa pyrkiä osallistumaan ja hyödyntää näin jo valmiiksi vaikuttavia viestintäverkostoja. Toisaalta sovellukset, kuten CrowdWater ja Vesistökuunnostuksen visuaalisointityökalu ovat valmiita ja avoimessa käytössä olevia työkaluja, joita voi kokeilla ja ottaa käyttöön paikallistoiminnassa.

Selvityksessä kuvattiin rahoituksen murrosta ja siirtymistä ekosysteempipalveluajatteluun ja markkinaehtoiisiin rahoitusmalleihin. Tällainen kehitys lisää entisestään tarvetta vesistökuunnostuksen

kokonaisvaltaisuuteen ja verkostomaiseen toimintatapaan. Selvityksessä kuvatut laajemmat toimintamallit, kuten Englannin CaBA-malli kuvaa vesistökunnostuksen järjestäytymisen mahdollisuuksia, mutta se ei ole lähtökohtaisesti paikallistason toimijoiden käsissä, vaan vastaava järjestäytyminen tulisi ohjata valtakunnallisesti. Malli kuitenkin kuvaa paikallisen tiedon ja toimijoiden sidosteisuuden merkitystä ajassa, jossa rahoitus on pirstaleista ja ratkottavat haasteet moninaisia.

Samoin moniulotteista tietoa ja toimijoita kokoava Uuden-Seelannin ympäristödatan portaali LAWA voi toimia pitkän tähtäimen inspiraationa, miten tiedon visualisointi ja erilaisen tiedon esittäminen yhden käyttäjäystävällisen alustan kautta voi auttaa hahmottamaan monimutkaista tiedon ja toimijoiden kenttää. Tämäkin sovellutus vaatisi eri sektoreiden tulemistä yhteen ja vahvaa keskinäistä koordinaointia, mikä tekee siitä haastavan toteuttaa alhaalta ylöspäin. Kuitenkin Uudessa-Seelannissa käytössä oleva interaktiivinen monitorointiopas on konkreettinen esimerkki, jota voidaan hyödyntää Pohjois-Pohjanmaalla tiedon ja neuvonnan selkeyttämisessä esimerkiksi suunniteltaessa uutta Vesistökunnostajan opasta.

Myös kansainvälisten toimijoiden seuraaminen on kannattavaa. Esimerkiksi ECRR ja CaBA lähettävät uutiskirjeitä ja järjestävät webinaareja ja tapahtumia, jotka voivat olla kiinnostavia ja käytännönläheisiä myös Pohjois-Pohjanmaan vesistökunnostajia ajatellen.

7 Kiitokset

Haluan kiittää Marjukka Porvaria, Timo Yrjänää, Timo Muotkaa, Seppo Hellsteniä ja Pirkko-Liisa Luhtaa mielenkiintoisista ja asiantuntevista haastatteluista. Kiitos koko Veden äärellä -hanketiimi, erityisesti Riina Rahkila inspiroinnista ja näkökulmista. Kiitos Vesistö-säätiön Liisa Hämäläinen ja Auri Sarvilinna kommentoinnista ja keskusteluista. Kiitokset myös Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselle ja Euroopan Unionin maaseuturahastolle.

Ulkoasu ja taitto: Leamaija Works Oy, leamaija.works.

8 Lähteet

Catchment Based Approach (CaBA).

2025. Webinar: Environmental markets & resilient catchment cooperatives. Saatavilla: catchmentbasedapproach.org/learn/webinar-environmental-markets-resilient-catchment-cooperatives/ (viitattu 16.1.2026).

Chesapeake Bay Trust. n.d. Community Engagement Grants. Saatavilla: cbtrust.org/grants/community-engagement/ (viitattu 15.1.2026).

Collins, R., Johnson, D., Crilly, D., Rickard, A., Neal, L., Morse, A. ym. 2020. Collaborative water management across England – an overview of the Catchment Based Approach. Environmental Science & Policy 112, 117–125. Saatavilla: doi.org/10.1016/j.envsci.2020.06.001

Dam Removal Europe. n.d. Next dam to go by crowdfunding. Saatavilla: damremoval.eu/next-dam-to-go-by-crowdfunding/ (viitattu 10.11.2025).

Doehring, K., Cole, C., Casanovas, P., Young, R. & Longnecker, N. 2024. Trusted storytellers as freshwater restoration knowledge brokers: individual and collective voices can both be effective. Kötuitui: New Zealand Journal of Social Sciences Online. Saatavilla: doi.org/10.1080/1177083X.2023.2298914

Elinvoimakeskus. n.d. JTF-ennallistaminen. Saatavilla: elinvoimakeskus.fi/jtf-ennallistaminen (viitattu 12.2.2026).

Environmental Finance. 2024. The birth of a biodiversity offset market. Saatavilla: environmental-finance.com/content/market-insight/the-birth-of-a-biodiversity-offset-market.html (viitattu 12.2.2026).

ESG News. 2024. Meta restores 1.5 billion gallons of water in 2024 maintaining net zero emissions. Saatavilla: esgnews.com/meta-restores-1-5-billion-gallons-of-water-in-2024-maintaining-net-zero-emissions/ (viitattu 12.2.2026).

Euroopan unioni. 2022. Direktiivi (EU) 2022/2464 yritysten kestävyysraportoinnista (CSRD). Saatavilla: data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj (viitattu 12.2.2026).

Euroopan unioni. 2024. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2024/1991 (ennallistamisasetus). Saatavilla: eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:32024R1991 (viitattu 10.11.2025).

Eurowind Energy. n.d. Eurowind Energy initiates a biodiversity-positive wind project in Finland. Saatavilla: eurowindenergy.com/insights/eurowind-energy-initiates-a-biodiversity-positive-wind-project-in-finland (viitattu 1.2.2026).

Fortum. n.d. Hydropower environmental approach – Projects. Saatavilla: fortum.com/energy-production/hydropower/environmental-approach/projects (viitattu 12.2.2026).

- Hutton Institute.** 2021. Exploring the delivery of multiple benefits by Catchment Partnerships. Saatavilla: [hutton.ac.uk/sites/default/files/files/21_03_05_Final_report_on_catchment_pships_\(peer%20checked\).pdf](https://hutton.ac.uk/sites/default/files/files/21_03_05_Final_report_on_catchment_pships_(peer%20checked).pdf) (viitattu 1.2.2026).
- IISD.** 2025. Biodiversity credits and nature investment. Saatavilla: iisd.org/articles/deep-dive/biodiversity-credits-nature-investment#conclusions-and-recommendations (viitattu 15.1.2026).
- LIFE IP Rich Waters.** 2024. Layman's report – lessons learned and results from LIFE IP Rich Waters 2017–2024. Saatavilla: richwaters.se/laymans-report-lessons-learned-and-results-from-life-ip-rich-waters-2017-2024/ (viitattu 11.10.2025).
- MERLIN Project.** 2024. MIA 2024. Saatavilla: project-merlin.eu/mia_2024.html (viitattu 11.10.2025).
- Metsä Group.** n.d. Luontohankkeiden rahoitusohjelma. Saatavilla: metsagroup.com/fi/vastuullisuus/metsat-ja-puuraaka-aine/luontohankkeiden-rahoitusohjelma/ (viitattu 15.1.2026).
- Our Land and Water.** 2024. Trusted storytellers as freshwater restoration knowledge brokers – individual and collective voices can both be effective. Saatavilla: ourlandandwater.nz/wp-content/uploads/2024/02/Trusted-storytellers-as-freshwater-restoration-knowledge-brokers-individual-and-collective-voices-can-both-be-effective.pdf (viitattu 14.9.2025).
- Rahat pintaan -palvelu.** n.d. Rahoitukset. Saatavilla: rahatpintaan.fi/#rahoitukset_results (viitattu 10.11.2025).
- Rimmert, M.,** Baudoin, L., Cotta, B., Kochskamper, E. & Newig, J. 2020. Participation in river basin planning under the Water Framework Directive – has it benefitted good water status? *Water Alternatives* 13(3), 484–512.
- Stockholm University.** n.d. Living Coast Project. Saatavilla: su.se/english/research/research-catalogue/research-projects/9/living-coast-project (viitattu 11.3.2026).
- Strobl, B.,** Etter, S., van Meerveld, I. & Seibert, J. 2019. The CrowdWater game: a playful way to improve the accuracy of crowdsourced water level class data. *PLOS ONE* 14(9), e0222579. Saatavilla: doi.org/10.1371/journal.pone.0222579.
- Suomen vesistösaatiö.** 2024. Kuinka tulla vesivastuulliseksi yritykseksi 2030? Loppuraportti.
- Tapio.** 2024. Luontotyö yritysten kilpailuvaltina – mitä edelläkävijät tekevät? Saatavilla: tapio.fi/uutiset/luontotyoyritysten-kilpailuvaltina-mita-edellakavijat-tekevät/ (viitattu 15.1.2026).
- Tapio.** 2026. Yksityisen sektorin mahdollisuudet ja esteet ennallistamisen rahoittamiselle – loppuraportti. Saatavilla: tapio.fi/wp-content/uploads/2026/02/Yksityisen-sektorin-mahdollisuudet-ja-esteet-ennallistamisen-rahoittamiselle-Loppuraportti.pdf.
- The Nature Conservancy.** 2024. Biodiversity Net Gain report. Saatavilla: nature.org/content/dam/tnc/nature/en/documents/BNG_TNC_Report_FINAL.pdf (viitattu 15.1.2026).
- The Rivers Trust.** n.d. About us. Saatavilla: theriverstrust.org/about-us (viitattu 12.2.2026).
- Työ- ja elinkeinoministeriö.** n.d. Yritysten huolellisuusvelvoite. Saatavilla: tem.fi/yritysten-huolellisuusvelvoite (viitattu 12.2.2026).
- UK Government.** 2025. Understanding biodiversity net gain. Saatavilla: gov.uk/guidance/understanding-biodiversity-net-gain (viitattu 15.1.2026).

Valonia. 2025. Yritykset luonnon monimuotoisuuden tukijoina – yhteistyön eri mallit. Saatavilla: valonia.fi/materiaali/yritykset-luonnon-monimuotoisuuden-tukijoina-yhteistyon-eri-mallit/#yhteistyo (viitattu 15.1.2026).

Valonia. 2026. Uudet ilmastolähettiläät on valittu. Saatavilla: valonia.fi/fi/uutinen/uudet-ilmastolahettilaat-on-valittu/ (viitattu 18.2.2026).

Vattenfall. n.d. Projects funded by Bra Miljöval. Saatavilla: group.vattenfall.com/press-and-media/newsroom/story/projects-funded-by-bra-miljoval (viitattu 12.2.2026).

Vesitalous. 2025. MMM selvittää yksityisen sektorin mahdollisuuksia rahoittaa luonnon tilan parantamista. Saatavilla: vesitalous.fi/2025/10/mmm-selvittaa-yksityisen-sektorin-mahdollisuuksia-rahoittaa-luonnon-tilan-parantamista/ (viitattu 15.1.2026).

Warwick District Council. n.d. Biodiversity Action Programme. Saatavilla: warwickdc.gov.uk/info/20855/biodiversity/1947/biodiversity_action_programme/6 (viitattu 15.1.2026).

World Fish Migration Day. n.d. Art Show. Saatavilla: worldfishmigrationday.com/art-show/ (viitattu 18.2.2026).

WWF. 2025. Coca-Cola Suomi ja WWF Suomi yhteistyöhön vesien suojelussa Ingarskilanjoella. Saatavilla: wwf.fi/uutiset/2025/06/coca-cola-suomi-ja-wwf-suomi-yhteistyohon-vesien-suojelussa-ingarskilanjoella/ (viitattu 3.3.2026).

Yle. 2024. Kuusamossa Kuusinkijokea kunnostava yhdistys sai 200 000 euron kansainvälisen apurahan. Saatavilla: yle.fi/a/74-20104120 (viitattu 12.2.2026).

Ympäristöministeriö. n.d. Vapaaehtoiset luonnonarvomarkkinat. Saatavilla: ym.fi/vapaaehtoiset-luonnonarvomarkkinat (viitattu 15.1.2026).

Ympäristöministeriö. n.d. Vesistökuunnostusverkostot ovat vahvistuneet – uusi arvio toiminnan vaikuttavuudesta. Saatavilla: ym.fi/-/vesistokunnostusverkostot-ovat-vahvistuneet-kertoo-uusi-arvio-toiminnan-vaikuttavuudesta (viitattu 10.11.2025).

9 Liitteet

9.1 Liite 1. Käytännön järvi- virtavesi- ja valuma-alueen konnostustoimet

Listaus perustuu asiantuntijahaastatteluissa esiin nousseisiin menetelmiin, verkosta löytyneisiin taustamateriaaleihin sekä vesienhoidon toimenpidesuunnitelmiin ja kansainvälisiin esimerkkeihin. Toimenpiteet on luokiteltu kolmeen suuntaa antavaan luokkaan: yleistyneet, välimaasto sekä uudet / nousevat. Luokittelu perustuu menetelmien käytön yleisyyteen Suomessa, vaikuttavuusnäytön vaikiintuneisuuteen sekä siihen, edustavatko ne uutta teknistä tai menetelmällistä kehityssuuntaa.

Taulukko 1. Järvikunnostukset.

Luokka	Toimenpide / menetelmä	Lyhyt kuvaus ja huomioita
Yleistyneet	Hoitokalastus	Ravinteita poistava kalaston hallinta
	Vesikasvien ja ruovikoiden niitto	Ravinnepoisto maisemallinen ja virkistyskäyttöhyöty, vaikuttavuus riippuu mittakaavasta. Mahdollisuus kaupallistaa
	Hapetus ja veden kierrätys	Sisäisen kuormituksen hallinta, energiankulutus ja kustannukset huomioitava. Käytössä kuplituslaitteet
Välimaasto	Kemiallinen fosforin sidonta (Al, Fe)	Käytetty laajasti, vaatii huolellisen suunnittelun ja valvonnan. Esim. Ruotsissa ⁴¹
	Sedimentin peittäminen	Sisäisen kuormituksen vähentäminen
	Sedimentin hyötykäyttö	Fosforin sitominen ja kiertotalouspotentiaali, rajoitteena raskasmetallit
Uudet / nousevat	Järvien kuivatus ja uudelleenvesittäminen	Käytetty Keski- ja Pohjois-Euroopassa, Suomessa kokeiltu mutta ei laajamittaisessa käytössä
	Kelluvat rakenteet (yleisesti)	Keinotekoiset elinympäristöt ja ravinteiden pidätys
	Kelluvat litoraalit	Biodiversiteettiä lisäävät kokeelliset rantavyöhykkeet, soveltuvat etenkin jyrkkärantaisiin järviin, joissa luonnollinen rantavyöhyke puuttuu, auttaen ravinteiden pidätyksessä. Esimerkiksi Ecocean ⁴²
Uudet / nousevat	Fosforinsidonnan kehittyneet toteutustavat	Esim. alumiinin injektointi sedimenttiin pintalevityksen sijaan
	Biomassan hyödyntäminen	Ravinnepoiston kytkeminen biokaasuun ja kiertotalouteen
	Alusveden suodatus	Ravinteiden poisto kerrostuvista järvistä. Esimerkiksi RaPo -hanke ⁴³

⁴¹ Stockholm University Baltic Sea Centre. 2023. Modelling key to optimising outcome of aluminium treatment. Saatavilla: su.se/stockholm-university-baltic-sea-centre/news/modelling-key-to-optimising-outcome-of-aluminium-treatment-1.635349 (viitattu 12.2.2026).

⁴² MERLIN Project. 2023. MIA 2023. Saatavilla: project-merlin.eu/mia_2023.html (viitattu 10.9.2025).

⁴³ Suomen ympäristökeskus. 2025. Ravinteet poistoon: Alusveden suodatusmenetelmän sovellettaavuus. Saatavilla: syke.fi/fi/projektit/ravinteet-poistoon-alusveden-suodatusmenetelman-sovellettaavuus-rapo (viitattu 11.3.2026)

Taulukko 2. Virtavesikunnostukset.

Luokka	Toimenpide / menetelmä	Lyhyt kuvaus ja huomioita
Yleistyneet	Nousuesteiden poisto	Kalojen vaellusreittien palauttaminen
	Koskikunnostukset	Elinympäristöjen monipuolistaminen kivillä ja soralla, talkoilla tehtävillä kunnostuksilla on myös sosiaalinen merkitys sitouttamisessa ja verkostojen ylläpitämisessä
	Hydromorfologinen uomakunnostus	Uoman muodon ja virtausolosuhteiden palauttaminen
Välimaasto	Jokivarsien suojavyöhykkeet	Rantaeroosion ja ravinnekuormituksen vähentäminen, suojavyöhykkeitä voidaan myös aidata
	Puun käyttö uomakunnostuksessa	Luonnonmukainen rakenne, paljon jo käytössä ja hyväksyntä lisääntynyt
	Kalaistutusten lopettaminen	Irlannissa keskitytty luonnollisen palautumisen tukemiseen
Uudet / nousevat	Kevyet ja palautuvat rakenteet	Puu ja kasvillisuus kivirakenteiden sijaan
	Kansalaishavainnointi sovellukset	Vaellusesteiden ja ongelmien kartoitus osallistavasti. Esimerkiksi nousuesteiden kartoitus Irlannissa ⁴⁴

⁴⁴ The Rivers Trust. n.d. River Obstacles – About. Saatavilla: river-obstacles-theriverstrust.hub.arcgis.com/pages/about (viitattu 10.9.2025).

Taulukko 3. Valuma-aluekunnostukset.

Luokka	Toimenpide / menetelmä	Lyhyt kuvaus ja huomioita
Yleistyneet	Kosteikkoratkaisut	Ravinteiden ja kiintoaineen pidätys, virtaamien tasaus; voivat toimia osana maatalousyrittäjien vastuullisuutta
	Ojien tukkiminen ja patoaminen	Virtaamien hidastaminen, kiintoaine- ja ravinnekuormituksen vähentäminen etenkin turvepohjaisilla metsätalousalueilla
	Kipsikäsittelyt	Fosforihuuhtoumien ja kiintoainekuormituksen nopea vähentäminen savimailla
Välimaasto	Siirtyminen jatkuvaan kasvatukseen ojite- tuilla turvemaidella	Vähentää hydrologisia häiriöitä, ravinne- ja humuskuormitusta sekä ojien kunnostustar- vettä
	Suodatinratkaisut	Reaktiiviset suodatinrakenteet (esim. kalkkikivi, rautapohjaiset materiaalit ja biohiili yhdistelmissä); pilotoitu Suomessa ⁴⁵ ; fosforin, kiintoaineen ja osin humuksen pidätys ojissa ja valumavesissä
Uudet / nousevat	Biohiili	Maanparannus ja ravinteiden pidätys, vaikutuk- set vielä vaihtelevia
	Maanparannusaineet	Maaperän rakenteen ja vedenpidätyskyvyn parantaminen esimerkiksi kipsillä, kuidulla ja rakennekalkilla
	Virtaamansäätöra- kenteet	Esimerkiksi säätöpadot ja säätösaloajat; valun- nan ajoituksen ja huippujen hallinta erityisesti maatalousvaltaisilla valuma-alueilla
	Tulvatasanteet ja kaksitasouomat	Kiintoaineen ja ravinteiden pidätys, tulvahuip- pujen tasaus ja uoman monipuolistaminen
	Uudistava viljely	Kokonaisvaltainen maaperän ja vesitalouden parantaminen, periaatteisiin kuuluu mm. ympä- rivuotinen kasvipeite, muokkauksen minimointi, kerääjäkasvit ja monipuolinen viljelykierto
	Valuma-alueen priorisointi	Riskiperusteinen ja kustannustehokas toimen- piteiden kohdentaminen indeksipainotetun paikkatietomallin avulla
	Digitaalinen kaksonen	Mallintamisen tapa, jolla voidaan luoda skenaar- ioita: Paikkasidonnainen malli, joka yhdistää hydrologiset, ekologiset ja sosiaaliset tekijät; pilotoitu esimerkiksi Merlin-hankkeessa ⁴⁶

⁴⁵ Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry. 2025. Uusi Aquarius-lehti: LUVY kokeilee biohiiltä ja kalkkia metsätalouden happamien vesien taltuttamiseen. Saatavilla: luyy.fi/uusi-aquarius-lehti-luyy-kokei-lee-biohiilta-ja-kalkkia-metsatalouden-happamien-vesien-taltuttamiseen/ (viitattu 13.2.2026).

⁴⁶ Esri StoryMaps. n.d. The Future of Digital Twin Technology in Restoration. Saatavilla: [storymaps.arcgis.com/stories/025b67bfceeb47068a4032e1cc8c4cd3](https://arcgis.com/stories/025b67bfceeb47068a4032e1cc8c4cd3) (viitattu 10.9.2025).